

7

Openbare basisschool

De Taaltuin, Schiedam

Schakelklas als proeftuin

Samenvatting

De leerlingen van De Taaltuin in Schiedam komen overwegend uit gezinnen met een allochtone achtergrond. Het speerpunt van deze school is taal. Op een witte school verwerkt men de leerstof door middel van de taal, bij De Taaltuin leren kinderen de taal door middel van de leerstof.

De samenhang tussen technisch en begrijpend lezen en beleving staat centraal. De visie van de school is om lezen niet verkokerd aan te bieden maar integraal les te geven.

De school heeft een schakelklas in groep 5.

Omdat de leerstof vanaf groep 5 breder wordt, is de verwachting dat een taalboost in groep 5 het effect heeft dat leerlingen beter profiteren van de stof in de latere groepen. In de schakelklas worden hulpbronnen ingezet, zoals gastsprekers en leerlingen van het gymnasium. Ook ouders

worden actief betrokken, door hen te vragen in de eigen taal te helpen bij bijvoorbeeld presentaties. Aan het eind van het schakeljaar spreken de leerlingen merkbaar veel beter Nederlands, zijn ze zelfverzekerder en hebben ze meer zelfvertrouwen.

De schakelklas wordt beschouwd als een proeftuin. De succesfactoren van de schakelklas worden besproken en de aanpak wordt vervolgens in de hele school toegepast. In 2008 is de school begonnen met een systematische evaluatieve cyclus op schoolniveau. Door resultaten in een datamuur inzichtelijk te maken gaan leerkrachten doelgerichter werken. De aanpak vergt een open klimaat, waarin het team collectief trots is op de resultaten die behaald worden. ■

“Talige doelen stellen bij ieder vak”
 Betty van Dam, directeur

“Opbrengstgericht werken vergelijk ik altijd met bedrijfsprocessen van bijvoorbeeld Akzo. Deze zijn gericht op het vergroten van je winst. Dan begin je met het stellen van toetsbare doelen op de werkvloer. Realistisch en niet in je eentje, waarbij je uitgaat van je nulmeting en van wat je binnen een bepaalde periode kan bereiken. Je analyseert de resultaten schoolbreed, op lerarenniveau en op kindniveau. En dan zie je waar de resultaten goed, gemiddeld of slecht zijn. Ik heb hiervan recent een datamuur gemaakt. Die bekijken wij met het hele team, zodat ook de leraar van

groep 8 ziet wat de kleutergroep doet. Dat gaan we drie maal per jaar doen. Je bent uiteindelijk met z'n allen verantwoordelijk hoe groep 8 de markt op gaat. Die gedeelde verantwoordelijkheid wil ik creëren, die is belangrijk. Het spannende vind ik dat ook de ontwikkeling van de leerkracht in beeld komt.

Ik heb de gemiddelde opbrengsten vanaf 2001-2002 per vak per leraar in beeld gebracht. Je ziet dat bijvoorbeeld Manon elke keer een groep op taal omhoog brengt, terwijl Mohammed sterke rekenopbrengsten scoort. Zo kunnen leerkrachten elkaar helpen.

Veel hoger scoren

In een enquête over vernieuwingszaken had ik een vraag opgenomen: zie je de meerwaarde van het in beeld brengen van alle opbrengsten? Iedereen antwoordde positief. Maar toen werd het in beeld gebracht. Ik heb de analyses vorige week voor het eerst gepresenteerd. Het bleek dat één van de vier kleutergroepen veel hoger scoorde op taal en ordenen dan de andere groepen. Daar hebben we veel over gepraat. Deze leerkracht stelde doelen ten aanzien van lezen en analyseren. Als je doelbewust aan competenties van leerlingen werkt, krijg je resultaten. Als je je doelen hebt gesteld, moet je gaan kijken of je met je programma die doelen kan bereiken. Dat zijn leerkrachten niet gewend, omdat door de macht van de uitgeverijen leerkrachten meer programmagericht zijn gaan werken en daardoor minder uitgaan van de specifieke leerbehoeften van de leerlingen.

Spagaat

Ik heb voor deze eerste keer alleen de Cito- en AVI-gegevens¹⁷ gebruikt, maar ik ga ook de methodegebonden opbrengsten in kaart brengen. Met ons samenwerkingsverband gaan we een studiedag organiseren en dan nodigen we het Cito, de Inspectie en een criticaster uit om te discussiëren over de spagaat die op deze school sterk wordt gevoeld, namelijk de verplichting om toetsen af te nemen over dingen die nog niet aan de orde zijn geweest. Hoe zouden we dat goed moeten doen? En als je ze niet doet, dan krijg je een streepje van de Inspectie.

Methoden als middel

We hebben in Enschede¹⁸ gekeken. De ervaring was daar dat door opbrengstgericht werken resultaten omhoog gaan. Nu zijn we bezig om van al onze scholen binnen de stichting Primo Schiedam de resultaten in beeld te brengen. Het is feitelijk gezien stokoud. Ik heb de didactiek van de onderwijskundige Léon Van Gelder geleerd. En die luidde: doelen stellen en daarna pas je eigen onderwijsprogramma vormgeven. De methoden gebruik je hierbij als middel.

Jij bent als leerkracht verantwoordelijk voor het samenstellen van je eigen programma.

Taal

Wij werken met 'Wie, wat, waar, waarom en wanneer'. Dat kom je hier in alle vakken tegen. Wij gebruiken dit schema ook bij de concretisering van onze doelen. Speerpunt van deze school is taal, de leerlingenpopulatie is volledig allochtoon. Op een witte school verwerkt men de leerstof door middel van de taal. Bij onze school leert men de taal door middel van de leerstof. Wij hebben bij ieder vak talige doelen.

Mondelinge vaardigheid

Bij ons is de basis mondelinge taalvaardigheid. Waar je ook komt gaat het over lezen en het belang van woordenschat. Maar spreken gaat voor lezen, het is de primaire vorm van communicatie. Goede mondelinge vaardigheden worden ingeoeft, het staat op het rooster. We nemen geen genoegen met foute zinstruc-turen en halve uitingen. Kleuters maken vaak eenwoordzinnen, dus dagen we ze uit om hun boodschap adequaat over het voetlicht te brengen. Als een leerling een correcte zin formuleert, mag hij op een mooie zinnenstoel zitten. Het is een mooi versierde stoel om het kind te belonen. Kinderen glunderen als het lukt. De leraren zeggen een complete zin voor en de hele klas oefent het ritme. We zijn ook afgestapt van een uurtje geschiedenis of aardrijkskunde. Wij diepen drie weken lang een thema uit. De kinderen hebben op deze wijze voldoende tijd om de woorden te consolideren en nieuwe begrippen langer te oefenen.

Schooltaalwoorden

Door de hele school hebben we dit principe »

¹⁷ AVI: Analyse van Individualiseringsvormen. Het AVI-systeem wordt gebruikt om de technische leesontwikkeling van kinderen te volgen en om teksten in te delen naar moeilijkheidsgraad.

¹⁸ Stichting Consent Enschede. Zie pagina 143

doorgetrokken. Er komen veel schooltaalwoorden voor in een les, woorden als eerste, nuttig, gemengd, bovenaan, verwijswaarden, gemiddeld, et cetera. Die zijn niet te leren via woordenschat maar alleen door ze te gebruiken. Kinderen krijgen bijvoorbeeld huiswerkopdrachten om samen met ouders het nuttigste voorwerp in huis te gaan vinden. Daar moeten ze dan over discussiëren en overeenstemming met hun ouders bereiken wat nu het nuttigste is. Ze komen dan met bijvoorbeeld een nijptang en moeten daarmee mooie zinnen maken aan de hand van wie, wat waar, waarom en wanneer. Ieder kind maakt zelf een kleine presentatie. De presentatie mag best in eigen taal worden voorbereid. Het is bewezen dat kinderen met een goede ontwikkeling in hun eigen moedertaal beter een tweede taal kunnen aanleren. We zetten in feite een bondgenootschap op tussen ouders en kinderen.

Drie cirkels

De samenhang tussen technisch en begrijpend lezen en beleving staat bij ons centraal. We hebben het lezen altijd te verkokerd aangeboden. Wij willen en moeten hier meer integraal lesgeven, al gaat die opvatting tegen de ideeën van sommige taalexperts in. Alleen technisch lezen stimuleert de taalontwikkeling niet, dat moet in combinatie met begrip en beleving. Bij ieder leesmoment moeten die drie cirkels in elkaar geschoven worden. In technisch lezen zit een aantal opeenvolgende strategieën, zoals morfeemherkenning, herkenning dus van het kleinste betekenisdragende deel in het woord. Op een gegeven moment gaan de kinderen dat gebruiken en techniek aan begrip koppelen. Als je leest zonder betekenis praat je over verklanken. En dat is niet lezen. Je ziet dan massaal onbegrip in de groepen 5 en 6. Onze leerlingen leren voor een groot deel buiten de school. Ook dat begeleiden we om zo de beleving te koppelen aan woorden en begrip. Leerlingen krijgen een voortraject en gaan buiten de school gericht en nieuwsgierig aan het werk. Op onze school lezen we alles wat los en vast zit; lezen, lezen, lezen. Maar wel in de samenhang tussen die drie cirkels.

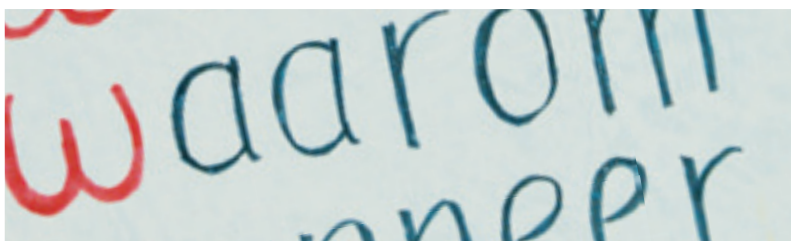
Verklanken is niet hetzelfde als lezen.

Honderd procent AVI 9

En het blijkt te werken. Vroeger zaten kinderen in groep 6 nog in AVI 5. Nu zitten alle kinderen vanaf groep 5 op niveau en scoort 100 procent AVI 9. We hebben van de scholen in Schiedam het hoogste percentage leerlingen dat boeken leent in de bibliotheek.

Professionele cultuur

Ik ben een hardloper, voor mij geen kleine stapjes. Daar moest men wel aan wennen. Dat is nu gebeurd, ik zie de meeste mensen niet meer schrikken. Ik werk aan een professionele cultuur. Zij zijn de professional, die rol moeten ze ook nemen. Ik zie dat we zijn opgeschoven van een ambtelijke cultuur naar een meer professionele cultuur. Hoeksteen daarvan is opbrengstgericht werken. Ik ga er vooral voor waken dat de voorlopers niet onbereikbaar worden en het gat met de achterblijvers te groot wordt. We moeten de stappen met z'n allen zetten. Als je weet hoe het onderwijs het beste resultaat oplevert, is het maatschappelijk niet verantwoord om geen stappen te zetten in die richting. Ik faciliteer zoveel mogelijk de leraren en zorg dat de randvoorwaarden zijn geregeld. Maar uiteindelijk gaat het om de attitude en het zelfvertrouwen van de professionals die het moeten doen." ■

“Schakelschool”

Saskia Berkhout, leerkracht groep 5, schakelklas

80 procent op niveau A. Hoe concreter, hoe beter.

Ik werk met minimumdoelen en streefdoelen. Ik deel de streefdoelen met de leerlingen, dat prikkelt en daagt uit.

Ze weten precies welke doelen ik stel, wanneer en hoe ik te werk ga en wat ik van hen verwacht. Ze weten wat voor hulp zij van mij kunnen krijgen. Leerlingen zijn intrinsiek gemotiveerd om te leren en daarom moet je ze betrekken bij hun eigen leerproces. Ik nodig kinderen altijd uit op de rapport-avond, we hebben het gesprek met ouders en kind.

Zo wordt het doel waar je aan werkt van ouders en leerling. Ik geef hen beiden dan positieve feedback. Ik leer de ouders ook doorvragen.

Een vader vertelde dat hij dat jaar zijn zoon heeft leren kennen door de huiswerk-opdrachten die hij samen met hem heeft gedaan.

Taal bij rekenen

Ik doorloop het normale curriculum van groep 5 met taal als kern. We weten dat onze kinderen uitvallen op reken-toetsen van het Cito, omdat het talige in het rekenen moeilijk is. Ik oefen daarom op de verhaalsommen van realistisch rekenen. Bij een vraag:

Er zijn 123 kinderen lid van de rolschaatsclub 'Op rolletjes' en er komen 18 bij, vallen mijn kinderen over woordjes als 'er' en 'bij'. Ze zijn dan heel hard bezig met het decoderen van »

“W

e hebben bewust gekozen om de schakelklas in groep 5 aan te bieden. De stof wordt vanaf groep 5 breder. Als je in groep 5 een taalboost geeft dan kunnen leerlingen beter profiteren van de stof in de latere groepen. Met een schakelklas na groep 8 onthoud je de kinderen die leerwinst en het kost hen uiteindelijk een heel jaar! In groep 3 en 4 kan het nog niet, omdat het aanvankelijk leesproces moet zijn afgerond. Tot slot staan de leerlingen in groep 5 nog erg open voor de wereld om hen heen en zijn ze erg gemotiveerd om te leren. Ik richt alle activiteiten in dit jaar expliciet op taalontwikkeling. Alle kinderen hebben een verlengde schooldag van in totaal twee uur extra per week. Ik geloof heilig in meer oefentijd voor deze leerlingen om het normale curriculum te halen.

Doelen

Mijn doelen van de schakelklas zijn eenduidig, de lat ligt hoog. Onder meer: alle kinderen zijn AVI uit, 100 procent scoort voldoende op de Begrijpend Leestoets Nieuwsbegrip niveau AA,

de taal en zien daardoor de sommetjes niet meer. Als ik ze de som kaal geef, lukt het wel. Ik heb de Citotoetsen geanalyseerd op taal, terminologie, vaardigheden en bijzonderheden. Dan gaat het om woorden als 'tekortkomen' of 'gelijklopen aan'. Uitdrukkingen die deze kinderen niet weten. Al die woorden heb ik op lijstjes staan. Ik zorg dat die woorden het hele jaar, elke week en dag terug komen in gesprekjes. Meten, wegen en inhoudsmaten, klokkijken, ik ga daar een hele week een project van maken. Ons klokkijk-systeem is heel apart in vergelijking met Turkije en kinderen slijpen dat alleen in als er heel veel herhaling is en er veel praktisch wordt toegepast. Bij inhoudsmaten gebruiken we literpakken en gaan we een week lang inschenken, volschenken, halve liters, kwart liters.

Bij een vraag: '123 kinderen zijn lid van de rolschaatsclub en er komen 18 bij' vallen mijn kinderen over woordjes als 'er' en 'bij'

Mondeling voor schriftelijk

Mondeling komt voor schriftelijk. Je moet eerst zorgen dat ze iets kunnen vertellen. Ik geef veel correctie op vorm zonder dat de kinderen zich onderbroken voelen. Die taalontwikkende interactie is belangrijk bij het aanleren van een tweede taal. Specifieke taalbeschouwingsonderdelen zoals het gebruik van sterke werkwoorden oefenen we expliciet. We hebben er lijsten van en zitten veel te riedelen¹⁹. Ook het fysiek ervaren van taal in de klas werkt goed met woordjes als 'op', 'achter', 'naast', omdat het techniek koppelt aan beleving. We hebben een mooie zinnenstoel in de klas.

Zeven leesstrategieën

Begrijpend lezen is gericht op het door hen laten toepassen van een aantal strategieën. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat er zeven kernstrategieën zijn die kinderen gebruiken. In al die methodes worden er wel vijftien aangeboden. Wij beperken ons tot de zeven belangrijkste. Als wordt geoefend met het voorspellen van een tekst, dan leer ik ze eerst wat voorspellen is. We oefenen met prentenboeken. Ik laat de kaft en de plaatjes zien, soms een enkele zin. De kinderen vinden dit geweldig en leren voorspellen waar het verhaal over gaat. Hierdoor koppel je gelijk leesbeleving aan begrijpend lezen. Vervolgens doe je dat met teksten: wat is de titel, de kopjes, de plaatjes. Waar zou die tekst over kunnen gaan? De hele week staat de strategie centraal. Je past deze techniek ook

toe bij andere vakken, bijvoorbeeld bij een tekst van wereldoriëntatie.

Gastspreekers

We zetten veel hulpbronnen in, zoals gastspreekers, maatjesleren en ouders. Dat gebeurt op een natuurlijke manier. Om de beleving te prikkelen hebben we gastspreekers. Er komt een Romein uit het Archeon in de klas, of een kunstenaar, we hebben ook dichters gehad. We gaan in de schakelklas veel op pad. De ontdekhoek in Rotterdam, de Kunsthal over de Romeinen, een dag naar het strand om te leren over de duinen. Veel woordenschat valt dan in een keer op z'n plek. Ik had drie kinderen die nog nooit naar het strand waren geweest. Een jongetje zei tegen mij: "Nou juf, nu zie ik pas de horizon en weet wat het betekent."

Maatjes

Alle kinderen in de schakelklas krijgen een jaar lang een maatje van het stedelijk gymnasium. Dat is een leerling uit de vierde klas die de maatschappelijke stage loopt. De gymnasiasten komen een jaar lang een uur per week om met hun kind te werken. Ik maak dan een programma op maat voor elk

We gaan in de schakelklas vaak op pad. Veel woordenschat valt dan in een keer op z'n plek.

¹⁹ Taalriedelen. Ritmisch voor- en nazeggen, een manier om woorden en uitdrukkingen in te slijpen.

Dichter in de klas

Op bezoek bij een garagebedrijf

kind. Dat bestaat uit drie onderdelen: lezen, werken aan het thema, bijvoorbeeld meten, en een educatief spel. In begin van het jaar gaan we samen met de maatjes een dag op pad naar de Ontdekhoeck, waar ze een heel circuit aan proefjes doorlopen. Zowel voor de kinderen van het gymnasium als voor onze kinderen is het een rijke leerervaring. De laatste keer van het jaar gaan we met z'n allen naar het gymnasium en presenteren de kinderen wat ze hebben geleerd. De middelbare school is dan iets wat echt leeft en ze hebben een rolmodel. Het is voor beiden huilen bij het afscheid. Ik weet van vorig jaar dat een aantal via hyves en msn nog contact hebben. Zo'n uur is een heel taalrijke situatie, dat heeft grote effecten. Aan het eind van zo'n jaar spreken ze veel beter Nederlands, zijn ze zelfverzekender en hebben ze meer zelfvertrouwen.

Huisbezoek

Ouders weten vaak niet wat en op welke wijze kinderen leren op school. Je moet ouders altijd proberen aan te spreken op vaardigheden die ze zelf hebben zodat ze daarmee met hun kinderen aan de slag gaan. Voor een kind is leren en opvoeding één wereld. Ik ga op huisbezoek om ouders en kinderen in hun achtergrond te leren kennen. Ze waarderen het enorm als je bij ze komt en het lijntje is meteen kort. Na het huisbezoek komen ouders makkelijker de klas in, ze hebben geen schaamte. Zo bereik ik ook vaders. Moeders gaan iets lekkers klaar maken en dan praat ik verder met de vaders. We hebben ook een apart vaderproject, waarin we op bezoek gaan bij de bedrijven van vaders. Dit jaar hebben we gegeten in een Chicken tandoori en waren we op bezoek bij een garagebedrijf.

Ouderbijeenkomst

We organiseren vijf à zes maal per jaar een verplichte ouderbijeenkomst. Dat zijn bijeenkomsten van een uur, waarin we vertellen wat we hebben gedaan, welke doelen zijn gehaald, wat de ouders hieraan hebben bijgedragen en wat het programma de komende weken wordt. De rol die ouders spelen is met name gericht op het vergroten van hun belangstelling voor de leerresultaten. Die belangstelling stimuleert de kinderen. Daarnaast komt de theorie aan bod over hoe kinderen een tweede taal leren en wat ouders daarin kunnen betekenen. Ik heb veel kinderen in de klas die gebrekkig Nederlands spreken, maar ook gebrekkig zijn in hun eigen moedertaal. Ze zijn nergens goed in. Dus wij leggen uit dat het heel erg belangrijk is om in je eigen moedertaal te communiceren. Als ik dat uitleg gaat er een zucht van verlichting door de groep ouders heen. We stimuleren de ouders om bij hun kinderen allerlei talenten te ontwikkelen en hen op clubjes en »

verenigingen te zetten. Het is bekend dat allochtone kinderen weinig naschoolse activiteiten doen. We gaan dan samen op zoek naar hun talenten. We hebben nu twee trompettisten, een pianist, een judoka, een voetballer en een schaker.

Factoren

Ik kijk aan het begin van het jaar zo snel mogelijk naar vier factoren van de leerling:

1. Wat zijn de resultaten tot nu toe.
2. Wat stimuleert dat specifieke kind: Motivatie? Brede interesse? Leerstrategieën? Thuisituatie?
3. Zijn er belemmerende factoren? Thuisituatie? Lichamelijk? Faalangst?
4. Wat zijn de onderwijsbehoeften? Wat heeft het kind nodig en welke doelen ga ik daar dan op stellen?

Ik formuleer dan de doelen en bedenk aanpakken per groep. De groepshandelingsplannen worden vier maal per jaar bijgesteld op basis van de resultaten, analyses en observaties. Je stelt dan nieuwe doelen en je stelt de instructie bij. Dat is een repeterende cyclus. Je moet heel goed zijn in gedifferentieerd werken, zodat je verschillende groepen kunt bedienen.

Resultaten

We zijn dit jaar begonnen met het delen van resultaten, de evaluatieve cyclus op schoolniveau. Het meest verrassende vond ik de zwakke rekenresultaten op schoolbreed niveau. Dat *triggerde* iedereen: daar moeten we echt mee aan de slag. Ik was onder de indruk van

onze leesresultaten. Verder trof het mij dat ik bij collega's het besef zag dat de resultaten in groep 8 daadwerkelijk van ons gezamenlijk zijn. Als je ziet dat resultaten klassenoverstijgend zijn, kan je veel beter analyseren. Het staat heel stevig op de agenda: mensen wilden door na deze eerste analyses.

Schakelschool

Ik doe de schakelklas nog één jaar, dan heb ik het drie jaar gedaan. Ik hoop dat andere leerkrachten het stokje willen overnemen. Je leert er enorm van. Wat je doet binnen een schakelklas en wat blijkt te werken zou je zoveel mogelijk moeten doortrekken binnen de hele school. Alleen dan bereik je echt iets over een periode van acht jaar. Ik doe het niet alleen, ik draag maar een jaartje

Je moet goed zijn in gedifferentieerd werken

iets bij aan de ontwikkeling van een kind. Uiteindelijk moeten de schakelklassen verdampen en ben je een schakelschool geworden. Je kinderen en hun leerbehoeften staan dan centraal, niet het afdraaien van lessen uit methodes. Een methode is middel en geen doel. De methodes zijn ook niet geschreven voor deze kinderen, die Nederlands als tweede taal leren. Een leerkracht moet zelf weten waar ze mee bezig is en wat ze wil bereiken. Dus dan moet je ook durven loslaten." ■

“Omgaan met kinderen is lastig te leren”

Astrid Boomgaard,
intern begeleider

“W

e zijn nu twee jaar met Bouwen aan een Adaptieve School BAS bezig. We hebben

drie cellen gehad. De eerste cel was de inrichting van de klas. Daarna 'leerkrachtgedrag' met vragen als: hoe gebruik je de instructietafel. De laatste cel was 'zelfstandig werken'. Daar hebben

we lijsten voor. De intern begeleiders begeleiden dat, we kijken of we het bereiken en sturen waar nodig. Volgend jaar staat effectieve instructie op de agenda. Allemaal om de neuzen dezelfde richting in te krijgen. Je ziet nu dat in alle klassen gewerkt wordt met een weektaak en dat de afspraken duidelijk zijn. Elke leraar kijkt naar z'n eigen handelen en in de POP's²⁰ wordt aangegeven wat ze beter willen kunnen. Ik probeer volgend jaar meer dan drie keer per leerkracht op klassenbezoek te gaan. We hebben een kijkwijzer en observeren gericht op het POP van de leraar.

Zorgleerlingen

Wij hebben op deze school veel zorgleerlingen. Kinderen hebben een grote taalachterstand en thuis wordt in een andere taal gesproken. Er zijn veel sociale problemen en veel alleenstaande ouders. Soms laten we de kinderen niet eens testen op IQ, omdat ouders beslist niet willen dat hun kind naar het speciaal onderwijs gaat.

Succesfactoren

Twee weken geleden hebben we alle resultaten schoolbreed geanalyseerd. Het inzichtelijk maken van resultaten in een datamuur is echt nieuw. Leerkrachten gaan daardoor veel doelgerichter werken. Het verschil is dat je als leerkracht meer gaat kijken naar de succesfactoren van anderen. Bij ons op school is de schakelklas een soort van proeftuin om te kijken of het werkt. Het werkt en we willen de aanpak nu meer in de school gaan toepassen. Leerkrachten gaan nu veel in de schakelklas kijken. Begin volgend schooljaar hebben we een tweedaagse en dan gaan we met elkaar delen wat de succesfactoren zijn van de schakelklas.

Als leerkracht moet je een plan maken om steeds verder te verbeteren.

Cultuuromslag

Ik denk dat de cultuuromslag langzaam gaande is. We gaan nu allemaal meer in gesprek met de kinderen, want mondelinge vaardigheid is erg belangrijk. Tot nu toe legden de leerkrachten de oorzaken buiten henzelf, nu hebben we het gesprek over wat zij er aan kunnen doen. Dat betekent dat je je als leerkracht kwetsbaar moet opstellen en een plan moet maken om steeds verder te verbeteren. Als intern begeleiders proberen we dat te coachen door naast hem of haar te staan en stapje voor stapje dingen op te pakken. Maar omgaan met kinderen maakt ook deel uit van je eigen persoonlijkheid. Heb je het niet, dan is het best lastig om het aan te leren.

Gedifferentieerd

Ik verwacht dat we veel meer gedifferentieerd gaan werken. De directeur is onze taalmeester. Het valt nu in elkaar: begrip, beleving en techniek. Dat is wel een richting die we al langer in hebben geslagen. Elk jaar checken we of leerlingen nog wel in AVI 9 zitten. Daarnaast vinden we het vooral heel belangrijk dat leerlingen plezier krijgen in het lezen, want dan zullen ze het blijven doen." ■

20 POP: Persoonlijk Ontwikkelingsplan

“Aparte map ‘Wat zeg je’”

Patrick Heuchemer, leerkracht groep 1,2 plus

Als je dat doet dan zie je dus dat ze aan het eind van het jaar alle letters kennen.

Schoolbreed

Kinderen zijn volgens de toetsresultaten veel meer vooruit gegaan. Ze kunnen goed hakken en plakken en ze kunnen goed analyseren en synthetiseren. Nu gaan we meer schoolbreed met resultaten aan de gang. Het leerproces stopt niet na mijn klas. Die doorgaande lijn moet veel meer geborgd zijn. Op rekengebied scoren we niet goed, dat wordt volgend jaar een speerpunt. Er is al een nieuwe rekenmethode aangeschaft. Ik mis wel eens het doelgerichte, het is een kracht om van het pad af te wijken. Resultaten zijn voor 48 procent afhankelijk van de leerkracht, dus dat is veel belangrijker dan de methode. Wij hebben hier problemen met klokkijken. Dat wordt niet in de methode opgevangen. Ik vind het een gemiste kans als je dan niet probeert om het met de klas erin te krijgen.

Toetsresultaten

Ik vond het erg leuk om de toetsresultaten te bespreken. Ik was trots op mijn eigen resultaten. Toch kan je niet precies zeggen: het gaat goed of fout door de leraar. Daar gaat het ook niet om: je moet met elkaar bespreken wat en hoe je het doet. Niet *blaming* en *shaming*. Maar wel het uitproberen van nieuwe dingen. Wat werkt, werkt. Ik heb een plusklas, dus de kinderen zijn wat ouder. Op de schoolbrede bijeenkomst kreeg ik van andere leraren te horen: ‘Ja, ze zijn allemaal iets ouder.’ Maar als je die kinderen naar een A brengt, dan is dat wel heel fijn. Het gaat er niet om dat ik de goede stappen zet, maar om een lerende houding.

Collectief trots

Tot nu toe maken we afspraken om bij elkaar te kijken. Straks moet het gaan over de sterke punten en hoe we die in de hele school kunnen invoeren. Iets nieuws proberen verandert het werkproces bij mensen en dat is soms een grote stap. We gaan straks veel vragen van elkaar. Dat vergt een open klimaat, waarin je collectief trots mag zijn op de resultaten die behaald worden. Die houding moeten we echt met z’n allen aanleren. Daar ligt de grootste uitdaging. Mensen zien de resultaten van de schakelklas, maar willen die klas volgend jaar zelf niet gaan draaien. Het is nog te vrijblijvend. Als iets werkt zou de directeur moeten vragen: hoe gaan jullie dit ook toepassen? We hebben al jaren dat we

“Ik ben ervan overtuigd dat als je een taalachterstand krijgt in groep 2, dan

hou je die. En een taalachterstand mondt uit in een leerachterstand. Ik ben gaan werken op een iets andere manier en heb *Piramide*²¹ losgelaten. De essentiële taalontwikkeling om naar groep 3 te gaan miste ik. Zoals het kunnen rijmen en het kunnen horen wat de begin- of eindletter is van een woord. Om dat te oefenen heb ik extra taalkringen in mijn groep gezet en een aparte map gemaakt ‘Wat zeg je’. Ik ben op een meer ontwikkelingsgerichte manier te werk gegaan. Als je zorgt dat de kinderen helemaal betrokken zijn, dan krijgt het woord een beleving. Ik heb ook uitgebreid het letterwinkeltje²² gedaan. De bedoeling is dat kinderen in groep 2 ongeveer vijftien letters kennen. Je hele wereld moet letter worden.

²¹ *Piramide* is een door Cito ontwikkeld programma Voor- en Vroegschoolse Educatie.

²² Het letterwinkeltje is een project waarbij iedere dag een letter wordt aangeboden.

niet hoog scoren op de ordenentoets: nu moet door intern begeleider en directeur de vraag gesteld worden: wat gaan we daaraan doen?" ■

Ik volg niet alleen de stapjes in de methode, maar denk ook na over wat kinderen nodig hebben.

“Discussiëren over de resultaten”

Peter Jonkers, algemeen directeur stichting Primo

“D

e doelstelling van het bestuur is dat leerlingen het

onderwijs aangeboden krijgen dat bij hen past en dat het maximale uit hen wordt gehaald. Die vagere doelstelling moet concreet worden. Leerkrachten moeten goed kijken naar kinderen en hun onderwijs daarop afstemmen. Als organisatie van scholen moet je het daarover hebben.

Inspectie

Een van de manieren is te discussiëren over de resultaten. Dat is natuurlijk de taak van de directeur. Maar de Inspectie spreekt tegenwoordig steeds meer het bestuur aan op resultaten. Bij toezichtsarrangementen gaat de Inspectie als

eerste naar het bestuur en checkt of de zorgen en analyses overeenkomen. Door deze houding van de Inspectie is een goede wisselwerking over de kwaliteit van het onderwijs ontstaan.

Voorkennis

Hoe bewuster de leerkracht, hoe beter de resultaten. Met name als een leerkracht hierover communiceert met de leerlingen. Als een leerling heel duidelijk weet wat hij aan het leren is, dan neemt hij meer verantwoordelijkheid voor z'n eigen leerproces. En dan kan je hem daar ook op aanspreken. Leerlingen leren van heel veel dingen, hebben dus voorkennis waar je op moet afstemmen. Als je gewoon de methode volgt, kan je feitelijk gezien uitgaan van een normaal-verdeling. De leerkracht maakt het verschil. De leerkracht moet handelingsgericht werken met groepsplannen gecombineerd met opbrengstgericht werken. En daar bedoel ik mee dat ze goed in kaart hebben wat voor kennis, vaardigheid en attitude de komende periode in de zone van naaste ontwikkeling²³ zit. »

²³ Zone van naaste ontwikkeling is een basisbegrip binnen ontwikkelingsgericht onderwijs. De term betekent dat de leraar de kloof kan dichten tussen wat het kind al kan en wat het nog niet kan.

Ik vraag leerkrachten niet om harder te werken, maar om hun focus anders te leggen.

Didactisch handelen

We kijken naar de leerlingenpopulatie die de scholen bezoekt en daar worden de doelen op afgestemd. Ik heb mijn twijfels over het vergroten - soms zelfs verdubbelen - van de instructietijd voor bepaalde vakken om de doelen maar te behalen. Dat gaat uiteindelijk ten koste van andere doelen. Beter is om het didactisch handelen van de leerkracht te verbeteren.

Werkgroep Opbrengstgericht werken

Ik heb een maand of twee geleden een werkgroep Opbrengstgericht werken opgericht. Daar vinden op dit moment de discussies plaats over welke toetsen we moeten gebruiken, hoe we onze doelen vaststellen, welke instrumenten we gaan gebruiken. Daarna gaan we het gesprek met de schooldirecteuren aan om draagvlak te verwerven. Vervolgens gaan we het uitvoeren en ga ik van de directeuren een analyse vragen over de stand van zaken van de resultaten. Wat ga je doen, wat is jouw aandeel hierin. Tendensen en succesverhalen uitwisselen en daarover praten.

Betty van Dam zal de schakelklas presenteren om van elkaar te leren. Want het achterliggende doel is van elkaar leren. De discussie moet automatisch gaan leiden tot succesvol didactisch en pedagogische handelen.

Focus

Ik vraag leerkrachten niet om veel harder te werken, maar om hun focus anders te leggen. Ik denk dat de discussie over wat wil je bereiken en onder welk condities, altijd meerwaarde zal houden. Als je naar Fullan²⁴ kijkt, dan heeft hij in Engeland door samenwerking en uitwisseling erg snel alle resultaten omhoog gekregen. Dat heeft eeuwige waarde en staat los van de beleidscyclus. We staan nog aan het begin van zo'n ontwikkeling. Ik wil over een jaar een klas in kunnen lopen en op niveau een discussie met de leerkracht beginnen over de resultaten van de groep, hoe hij zijn onderwijs op de leerlingen heeft afgestemd en welke keuzes hij daarin gemaakt heeft. Ik wil dat de leerkracht zich heel bewust is wat hij doet en waarom hij dat doet. ■

²⁴ Michael Fullan. Canadese socioloog, gespecialiseerd in onderwijsvernieuwing.

De kern van zijn aanpak is het verspreiden van kennis over effectief onderwijs op alle niveaus.

lopen	liepen	duiken	duiken
loop	liep	duik	dook
slapen	sliepen	liegen	leegen
slaap	sliep	lieg	leeg
vallen	vielen	vliegen	vlogen
val	viel	vlieg	vlieg
sterven	stierven	lezen	lezen
sterf	stierf	lees	las
houden	hielden	eten	aten
hou	hield	eet	at
beginnen	begonnen	gaan	gingen
begin	begon	ga	ging
hangen	hingen	schrijven	schreven
hang	hing	schrijf	schreef
zwemmen	zwoemen	zoeken	zoekten
zwem	zwoem	zoek	zocht
drinken	dranken	vechten	vochten
drink	drank	vecht	vocht
klimmen	klimmen	geven	gaven
klim	klim	geef	gaf
zingen	zongen	vragen	vragen
zing	zong	vraag	vraag
springen	sprongen	drogen	droegen
spring	sprong	draag	droeg

Agenda

Het team van De Taaltuin gaat een druk jaar tegemoet. Eerst een tweedaagse op de hei waarbij de manier van werken van de schakelklas aan de orde komt. Drie thema's staan centraal: Feedback van de leraar, met video-interactie, woordenschat en lezen. Na de tweedaagse gaan de collega's de doorgaande lijn op alle vakken verder ontwikkelen en in borgingslijsten vastleggen. Kaartjes, wat doe je met lezen, hoe gaan we handelingsgericht werken? Drie maal per jaar worden de resultaten geanalyseerd en besproken. De leerkrachten hebben aangegeven dat zij vaker willen vergaderen over de onderwijsinhoud. Daar komt een schema voor. Het team hecht aan zelf nadenken en kritisch zijn, ook ten opzichte van de taalexperts en adviseurs. Wie doelen stelt, kan beter reflecteren op het eigen handelen. In een onderzoekende cultuur verhoogt iedereen zijn of haar reflectievermogen.

TIPS OM MORGEN MEE TE BEGINNEN!

1. Formuleer voor elke periode concrete realistische doelen. Deel deze met de kinderen en de ouders. Leg de lat hoog, straal vertrouwen uit en ga ervoor. Ook deze kinderen kunnen het!
2. Betrek ouders met informatiebijeenkomsten, huisbezoeken, voortgang- en rapportgesprekken in bijzijn van de kinderen bij het onderwijs. Vier feestjes bij behaalde resultaten
3. Maak huiswerkopdrachten die ouders stimuleren betrokken te zijn bij hun kinderen, niet cognitief gericht maar samenwerkend. Denk aan koken, meten, stamboom, beroepen et cetera
4. Focus op je doelen, analyseer en evalueer resultaten. Stel je aanpak indien nodig bij. Je doelen blijven hetzelfde! Werk zo veel mogelijk met groepsplannen
5. Differentieer en daag uit, kinderen willen leren maar wel op maat
6. Creëer een praatcultuur in de klas, mondelinge vaardigheid komt voor schriftelijk! Bedenk op welke wijze jij een tweede taal hebt geleerd. Maak jezelf werkvormen eigen die dit stimuleren. Geef kinderen denkruimte tijdens gesprekken
7. Werk rond thema's die de kinderen raken, ga op pad, nodig gastsprekers uit. Veel taalontwikkende interactie, vormcorrectie, taalriedelen en inprenten rond een onderwerp vergroten de woordenschat in razend tempo
8. Creëer een leescultuur met voldoende leestijd op het rooster, uitdagende boeken, boeken die aansluiten bij interesse, thema en niveau. Laat geen boekverslagen maken, maar observeer, stimuleer, ga in gesprek, daag uit
9. Ken het curriculum en tussendoelen van je leerjaar en de methode. Pas je materiaal aan bij de kinderen en je doelen, de methode is ondersteunend en niet leidend. Zorg voor voldoende inoefentijd. Wees creatief en vertrouw op je eigen kunnen
10. Last but not least: blijf op de hoogte van vakliteratuur, blijf bijleren, kijk over de schutting bij collega's, andere scholen. Wat werkt doen! Verzamel mensen om je heen waar jij wat kunt 'halen', zorg dat jij iemand bent die wat komt 'brengen'.

Schoolgegevens

Naam school: OBS De Taaltuin

Vestigingsplaats: Schiedam

Aantal leerlingen: 214

Teamgrootte: 28 personeelsleden, waarvan 25 leerkrachten en 3 ondersteunend

Aantal groepen: 13

Denominatie: Openbaar

Korte beschrijving organisatie: Openbare brede basisschool, vallend onder het openbaar bestuur van de Stichting Primo. Onder deze stichting vallen elf basisscholen en een school voor speciaal onderwijs.

Specialiteit school: Nederlands als tweede taal, schakelklas, digitale leeromgeving, kunstzinnige vorming.

Contactpersoon: Betty van Dam, directeur.
E-mail: Info@detaaltuin.net

[Bijlage 1]

Voorbeeld van
een certificaat

CERTIFICAAT VOOR HET BESTE MAATJE 2008 - 2009

Elke week een jaar lang lezen en werken met één kind is een grote verantwoordelijkheid die jij met veel enthousiasme hebt volbracht.

Bedankt voor je grote inzet en betrokkenheid bij de invulling van jouw maatschappelijke stage op de openbare brede basisschool de Taaltuin !

Het team van de Taaltuin.

